

Psychosocial Factors Related to the Working Behavior with Kalayanamitra of Teachers under Pathumthani Secondary Education Service Area¹

Ramonthon Namuang²
Thasuk Junprasert³

Received: August 10, 2015

Accepted: August 14, 2015

Abstract

The purposes of this comparative correlational research were to 1) study the interaction effect between psychological and social factors related to working behavior with Kalayanamitra of teachers and 2) to study the predictive power on working behavior with Kalayanamitra of teachers on psychological, social factors and psychological states. This research samples consisted of 470 teachers who work under Pathumthani Secondary Education Service Area from multi-stage sampling techniques. The research consisted of 9 instruments, which were in the form of summated rating scales. The reliability with alpha coefficients was between .71 - .93. The data were analyzed by Two-Way ANOVA and Stepwise Multiple Regression Analysis. The research findings were as follows: 1) there were no interactions between social supporting and future orientation – self control on the total working behaviors with Kalayanamitra but found positive interaction on the two sub-working behaviors with Kalayanamitra, i.e. the attraction and protecting; 2) there were interactions between social supporting and the four paths of accomplishment in Buddhism or Iddhipada on the total working behaviors with Kalayanamitra and on one sub-working behavior with Kalayanamitra; 3) there were positive interactions between work socialization and future orientation and self-control on the total working behaviors with Kalayanamitra and in three sub-working behaviors with Kalayanamitra, i.e. the attraction good-relation and protecting; 4) there were no interactions between work socialization and Iddhipada on the total working behaviors with Kalayanamitra; 5) the result from the Enter-Multiple Regression Analysis found that in the overall group, 7 independent factors predicted the working behaviors with Kalayanamitra at a variance of 56%; and 6) the important predictors were Iddhipada and teacher spirituality.

Key word: working behavior with Kalayanamitra, Iddhipada, teacher spirituality

¹ Thesis for the Master Degree in Applied Behavioral Science Research, Srinakharinwirot University

² Graduate Student, Master degree in Applied Behavioral Science Research, Srinakharinwirot University
E-mail: nokgrajib_jennywren@hotmail.com, Tel. 08-1797-6857

³ Lecturer, Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University

ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตร ของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี¹

รมณธรณ์ นาเมือง²
ฐาศุภร์ จันทประเสริฐ³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะ และสถานการณ์ทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรของข้าราชการครู และ 2) เพื่อศึกษาอำนาจการทำนายพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรของข้าราชการครู ด้วยตัวแปรกลุ่มจิตลักษณะสถานการณ์ทางสังคมและจิตลักษณะตามสถานการณ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำนวน 470 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เก็บข้อมูลด้วยแบบวัดประเภทมาตรประเมินรวมค่า 6 ระดับ จำนวน 9 แบบวัด มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาระหว่าง .71 ถึง .93 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า 1) ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมและลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนกับพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตร แต่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าวกับพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรด้านการทำตนให้เป็นมิตรน่าคบและด้านการป้องกันสิ่งไม่ดี 2) พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมและอิทธิบาท 4 กับพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรในด้านรวมและด้านการทำตนให้เป็นมิตรน่าคบหา 3) พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมและลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนกับพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรทั้งด้านรวมและด้านย่อยทุกด้าน 4) ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมและอิทธิบาท 4 กับพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตร 5) ตัวทำนายรวม 7 ตัวแปร สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรได้ร้อยละ 56 และ 6) ตัวแปรสำคัญที่ทำนายพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตร ได้แก่ อิทธิบาท 4 และจิตวิญญาณความเป็นครู

คำสำคัญ: พฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตร อิทธิบาท 4 จิตวิญญาณความเป็นครู

¹ ปรินญาณีพนธ์ระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความเป็นมาและความสำคัญ

การที่จะพัฒนาคนในชาติให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพนั้น การจัดการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสิ่งหนึ่ง ดังนั้นรัฐบาลจึงพยายามพัฒนาระบบการศึกษาในประเทศให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงและสอดคล้องกับความเป็นไปของโลกยุคปัจจุบัน เพื่อที่สามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ โดยจัดทำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติขึ้นในปีพุทธศักราช 2542 เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ หลังจากนั้นได้มีแนวทางและข้อเสนอในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-พ.ศ.2561) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, หน้า 2-42) โดยมีวิสัยทัศน์เพื่อให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ และมีการพัฒนาคุณภาพคนไทย ครูสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ ซึ่งครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการปูพื้นฐาน ปลุกฝังให้เยาวชนมีลักษณะอันพึงประสงค์ และเป็นกุญแจสำคัญของการศึกษา นอกจากทำหน้าที่สอนตามหลักสูตรแล้วยังเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์และโลกทัศน์ที่ทันต่อเหตุการณ์เพื่อเป็นการชี้แนะแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ให้นักเรียน (อมรวิชัย นาคทรพรพ, 2540, หน้า 121) ครูเป็นผู้ที่ให้คำแนะนำ ความช่วยเหลือด้วยความรัก ห่วงดีต่อนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด โดยลักษณะครูที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอนอบรม แนะนำ ชักจูง พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือ นักเรียนให้ได้รับการพัฒนาที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะที่เรียกว่าความเป็นกัลยาณมิตร (สุมน อมรวิวัฒน์, 2530, หน้า 74) ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญยิ่งของครู นักเรียน ผู้ปกครอง หรือผู้ร่วมงานต่างคาดหวังและต้องการครูที่มีลักษณะกัลยาณมิตรสูง มีหลักฐานยืนยันจากรายงานการศึกษาพฤติกรรมของครูในอุดมคติของนักเรียน พบว่า ลักษณะที่นักเรียนประทับใจและต้องการให้ครูปฏิบัติ ได้แก่ อารมณ์ดี ร่าเริง ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่ดุด่า เข้าใจความรู้สึก เอาใจใส่ทั้งเรื่องการเรียนและสุขภาพ ให้ความรักความจริงใจกับนักเรียนอย่างเท่าเทียมกัน พูดจาไพเราะ อ่อนหวาน รับฟังความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และไม่ลงโทษด้วยการตี แต่ใช้การตักเตือน การสอนชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่ตีมีสุรา ไม่สูบบุหรี่ ไม่เล่นการพนันและ

ไม่ติดยาเสพติด เป็นต้น (กองวิจัยการศึกษา, 2542, หน้า 22-24) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พชรวรรณ ครุฑนาท (2542, หน้า 44-48) และ พรรตณฤณ เพชรวิวรรธน์ (2545, หน้า 141) พบว่าทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง ล้วนมีความคาดหวังว่า ครูควรเป็นผู้มีความเมตตากรุณา เอาใจใส่นักเรียน เป็นที่ปรึกษาที่ดี เสียสละ รู้จักให้อภัย วางตัวเหมาะสม มีความยุติธรรม มีใจเป็นกลาง เป็นแบบอย่างที่ดี พูดจาสุภาพ ควบคุมอารมณ์ได้ พยายามสอนให้นักเรียนเข้าใจ และไม่มั่วสุมอบายมุข ล้วนแต่เป็นลักษณะของพฤติกรรมกัลยาณมิตร อีกทั้งงานวิจัยของ นิดา ศรีสร้อย (2551, หน้า 190-195) พบว่า ลักษณะกัลยาณมิตรของครู และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความเห็นของครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าครูเป็นบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรชัย เสนสาย (2554) ได้ศึกษาอิทธิพลกัลยาณมิตรจากบุคคลรอบข้างนักเรียน 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ปกครอง เพื่อนและครู รวมถึงโยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 และปัจจัยทางจิตที่มีผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน พบว่ากัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน และจากผลการสำรวจ “สวนดุสิตโพล” ของสำนักวิจัยสวนดุสิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (2556) ที่ได้สำรวจความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองทั่วประเทศถึงความคิดเห็นที่มีต่อครู พบว่าข้อดีของครู คือ เป็นผู้ให้ความรู้ ให้การอบรมสั่งสอนที่ดีกับเด็ก ช่วยดูแลเด็กแทนผู้ปกครอง มีทักษะความรู้ความสามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเรียนการสอน การแต่งกาย บุคลิกภาพดี เป็นแบบอย่างที่ดี และจุดด้อยของครูคือ มีเวลาให้กับเด็กน้อย มีงานมากทำให้สอนเด็กหรือดูแลเด็กได้ไม่เต็มที่ การควบคุมอารมณ์เมื่อโมโห มักจะทำโทษเด็กโดยไม่ฟังเหตุผล และความรักความทุ่มเทในวิชาชีพของครูในปัจจุบันมีน้อยลง ไม่เหมือนครูสมัยก่อน โดยผู้ปกครองอยากได้ครูที่เก่ง มีความรู้ความสามารถ มีเทคนิคในการสอนที่ดี สอนเข้าใจ มีเวลาให้กับเด็ก ให้ความรักดูแลเอาใจใส่และเข้าใจเด็ก เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำที่ดีและใจดี มีกิริยา

มารยาทสุภาพ สิ่งนี้นักเรียนประทับใจครูมากที่สุด คือ ครูใจดี พุดเพราะให้ความรักความห่วงใย ครูจะคอย สอนคอยเตือน ดูแลอบรมให้เป็นคนดี ให้คำปรึกษา แนะนำและช่วยเหลือและการได้ทำกิจกรรมร่วมกับครู นักเรียนชอบครูที่มีลักษณะใจดี รักและเข้าใจเด็ก พุดคุยสนุกสนาน เป็นกันเอง เก่ง มีวิธีการสอนหรือ เทคนิคในการสอนที่สนุก เข้าใจง่าย ไม่น่าเบื่อ มี บุคลิกภาพดี แต่งกายดี มีมารยาท อีกทั้งโรงเรียนวิถี พุทธซึ่งเป็นสถานศึกษาที่นำหลักพุทธธรรมหรือองค์ ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จัด สภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรเอื้อ ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยมีครูและ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกัลยาณมิตรสำคัญที่จะ พัฒนาผู้เรียนอย่างดีที่สุดด้วยความเพียรพยายาม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงถึงความต้องการครูที่มีพฤติกรรมการทำงาน อย่างเป็นกัลยาณมิตรอย่างแท้จริง ทั้งนี้การที่ครูจะมี พฤติกรรมอย่างไร มากน้อยเพียงใด ในทางพฤติกรรม ศาสตร์เชื่อว่าการศึกษาที่บุคคลจะมีพฤติกรรมใด ๆ ขึ้นอยู่ กับหลายปัจจัยประกอบกัน เช่น ปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยทางด้านจิตใจ เป็นต้น การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2541, หน้า 105-108; Magnusson & Endler, 1977, หน้า 18-21) เป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งกล่าวไว้ว่า พฤติกรรม ของบุคคลเกิดขึ้นจากปัจจัยเชิงสาเหตุ 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตัวแปรจิตลักษณะเดิม กลุ่มตัวแปรสถานการณ์ ทางสังคม กลุ่มตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะเดิมและ สถานการณ์ทางสังคม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาดัชนีตัวแปรข้างต้น ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน อธิปไตย 4 จิตวิญญาณความเป็นครู การสนับสนุน ทางสังคม การถ่ายทอดทางสังคมในการทำงาน เจตคติต่อพฤติกรรมการทำงาน และความเครียดใน การทำงานที่มีผลต่อพฤติกรรมการทำงานอย่าง เป็น กัลยาณมิตรของข้าราชการครูสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี เพื่อส่งเสริมและ พัฒนาข้าราชการครูให้มีพฤติกรรมการทำงานอย่าง

เป็นกัลยาณมิตร เพื่อรองรับการแก้ปัญหาของ นักเรียนและเยาวชน ตามยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา ของจังหวัดปทุมธานี และแผนยุทธศาสตร์ระดับ คุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาปทุมธานี ที่มีเป้าหมายเพื่อยกคุณภาพ ผู้เรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา ยกคุณภาพ โรงเรียนมัธยมศึกษาทุกโรงสู่มาตรฐานสากล ในปี พ.ศ.2561 และเป็นการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่าง จิตลักษณะ และสถานการณ์ทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรม การทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรของข้าราชการครู ทั้งใน กลุ่มรวมและกลุ่มย่อย
2. เพื่อศึกษาอำนาจการทำนายพฤติกรรม การทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรของข้าราชการครูด้วย ตัวแปรกลุ่มจิตลักษณะ สถานการณ์ทางสังคม และจิต ลักษณะตามสถานการณ์ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ข้าราชการครูที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคม สูงและมีลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนสูงจะเป็นผู้ที่มี พฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรทั้งด้าน รวมและด้านย่อยมากกว่าข้าราชการครูที่มีลักษณะ อื่น ๆ
2. ข้าราชการครูที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคม สูงและมีอิทธิบาท 4 สูงจะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรม การทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรทั้งด้านรวมและด้านย่อย มากกว่าข้าราชการครูที่มีลักษณะอื่น ๆ
3. ข้าราชการครูที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคม ในการทำงานสูงและมีลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน สูงจะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการทำงานอย่าง เป็น กัลยาณมิตรทั้งด้านรวมและด้านย่อยมากกว่า ข้าราชการครูที่มีลักษณะอื่น ๆ
4. ข้าราชการครูที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคม ในการทำงานสูงและมีอิทธิบาท 4 สูงจะเป็นผู้ที่มี พฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรทั้งด้าน

รวมและด้านย่อยมากกว่าข้าราชการครูที่มีลักษณะอื่น ๆ

5. ตัวแปรชุดจิตลักษณะเดิม 3 ตัวแปร (ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน อิทธิบาท 4 และจิตวิญญาณความเป็นครู) ตัวแปรชุดสถานการณ์ทางสังคม 2 ตัวแปร (ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมและการถ่ายทอดทางสังคมในการทำงาน) และตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ 2 ตัวแปร (ได้แก่ เจตคติต่อพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรและความเครียดในการทำงาน) ร่วมกันทำนายพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรทั้งด้านรวมและด้านย่อย

วิธีการดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างคือ ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในปีการศึกษา 2557 โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จากโรงเรียนวิถียุทธและโรงเรียนทั่วไป ประกอบด้วยโรงเรียนปทุมวิไล โรงเรียนที่ปังกรวิทยาพัฒน์ (มัธยมวัดหัตถสารเกษตร) ในพระราชูปถัมภ์ โรงเรียนบัวแก้วเกษร โรงเรียนธัญบุรี โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยรังสิต และโรงเรียนคณะราษฎรบำรุงปทุมธานี รวมจำนวนทั้งสิ้น 470 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 9 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามลักษณะทางชีวสังคม แบบวัดพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรด้านการทำตนให้เป็นมิตรน่าคบหา ($\alpha=.78$) ด้านการเสริมสร้างสัมพันธภาพ ($\alpha=.82$) และด้านการป้องกันสิ่งที่ไม่ดี ($\alpha=.71$) แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ($\alpha=.80$) แบบวัดอิทธิบาท 4 ($\alpha=.89$) แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู ($\alpha=.86$) แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม ($\alpha=.74$) แบบวัดการถ่ายทอดทางสังคม ($\alpha=.76$) แบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตร ($\alpha=.85$) และแบบวัดความเครียดในการทำงาน ($\alpha=.93$) โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านพิจารณาคำเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือวิจัย

และนำไปทดลองใช้กับข้าราชการครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คนและหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมาตรฐาน และแบบขั้นตอน

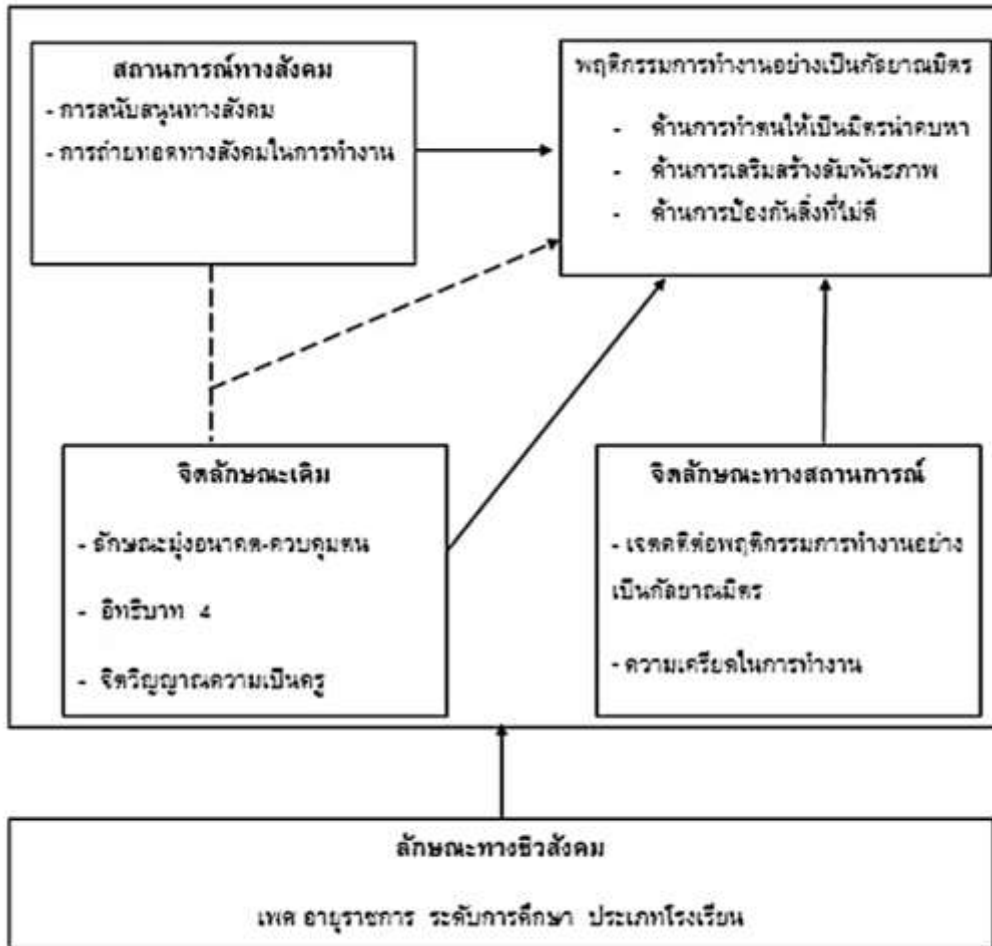
การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และให้เจ้าหน้าที่ของทางโรงเรียนเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลให้ โดยใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูลประมาณ 2 เดือน (กลางเดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม 2558)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ใช้แนวการวิเคราะห์สาเหตุพฤติกรรมตามรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2541, หน้า 105-108; Magnusson & Endler, 1977) และทฤษฎีต้นไม้อัจริยธรรม (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2538, หน้า 15) เป็นกรอบในการประมวลเอกสาร และกำหนดตัวแปรเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการทำงานตามหลักกัลยาณมิตรซึ่งรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมกล่าวว่า พฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้นจากปัจจัยเชิงสาเหตุที่สำคัญ 4 ประการ คือ ลักษณะสถานการณ์ จิตลักษณะเดิม จิตลักษณะเดิมที่มีอิทธิพลร่วมกับสถานการณ์ และจิตลักษณะตามสถานการณ์ เป็นการอธิบายพฤติกรรมที่มุ่งเน้นความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางจิตใจของบุคคลกับสถานการณ์ที่เขาประสบอยู่ ซึ่งทฤษฎีต้นไม้อัจริยธรรมได้ข้อสรุปสอดคล้องตรงกันว่า การที่บุคคลจะมีพฤติกรรมของคนดี คนเก่ง เกิดจากสาเหตุทางจิตใจ 2 ส่วน คือ จิตลักษณะส่วนแรกที่เป็นรากต้นไม้อัจริยธรรม 3 ประการ และส่วนที่เป็นลำต้น คือ จิตลักษณะ 5 ประการ การศึกษาในครั้งนี้ ใช้แนวคิดดังกล่าวเพื่อสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดตัวแปรเชิงสาเหตุสำคัญของพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งประกอบด้วยตัวแปร 4 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวแปรจิตลักษณะเดิม ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต- ควบคุมตน อิทธิบาท4 และจิตวิญญาณความ

เป็นครู กลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม และการถ่ายทอดทางสังคมในการทำงาน กลุ่มตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ ได้แก่ เจตคติต่อพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตร ความเครียดในการทำงาน และปฏิสัมพันธ์

ระหว่างตัวแปรกลุ่มจิตลักษณะเดิมและกลุ่มสถานการณ์ทางสังคม โดยมีลักษณะทางชีวสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ราชการ ระดับการศึกษา และประเภทโรงเรียน เป็นตัวแปรแบ่งกลุ่ม ดังภาพประกอบ 1

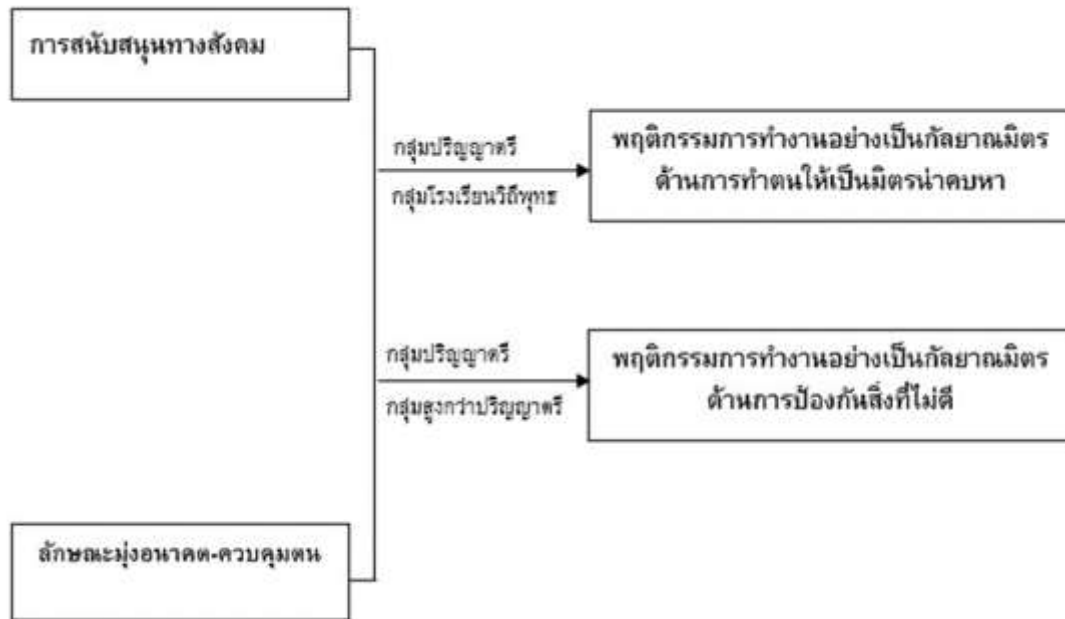


ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ 2 ตัว คือ การสนับสนุนทางสังคมและลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนกับพฤติกรรมการทำงานอย่าง เป็นกัลยาณมิตร ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย แต่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระดังกล่าวกับพฤติกรรม

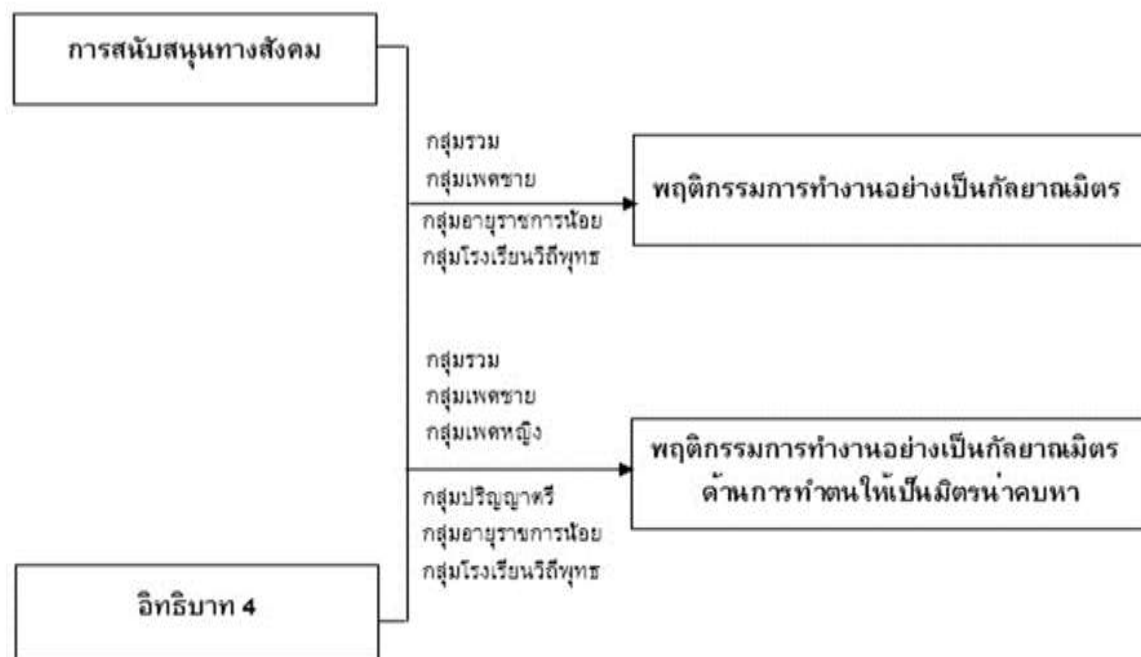
การทำงานอย่าง เป็นกัลยาณมิตรด้านการทำตนให้เป็นมิตรน่าคบในกลุ่มย่อย คือ กลุ่มปริญญาตรีและกลุ่มโรงเรียนวิถืพุทธ และด้านการป้องกันสิ่งไม่ดี พบในกลุ่มข้าราชการครูที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และกลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ซึ่งถือว่าสนับสนุนสมมติฐานข้อ 1 บางส่วน (ภาพประกอบ 2)



ภาพประกอบ 2 ผลปฏิสัมพันธ์แบบสองทางที่สนับสนุนสมมติฐานข้อ 1

2. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางพบว่า ตัวแปรพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ การสนับสนุนทางสังคมและอิทธิบาท 4 ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเพศชาย กลุ่มอายุราชการน้อย และกลุ่มโรงเรียนวิถิพุทธ และพบว่า ตัวแปรตามพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็น

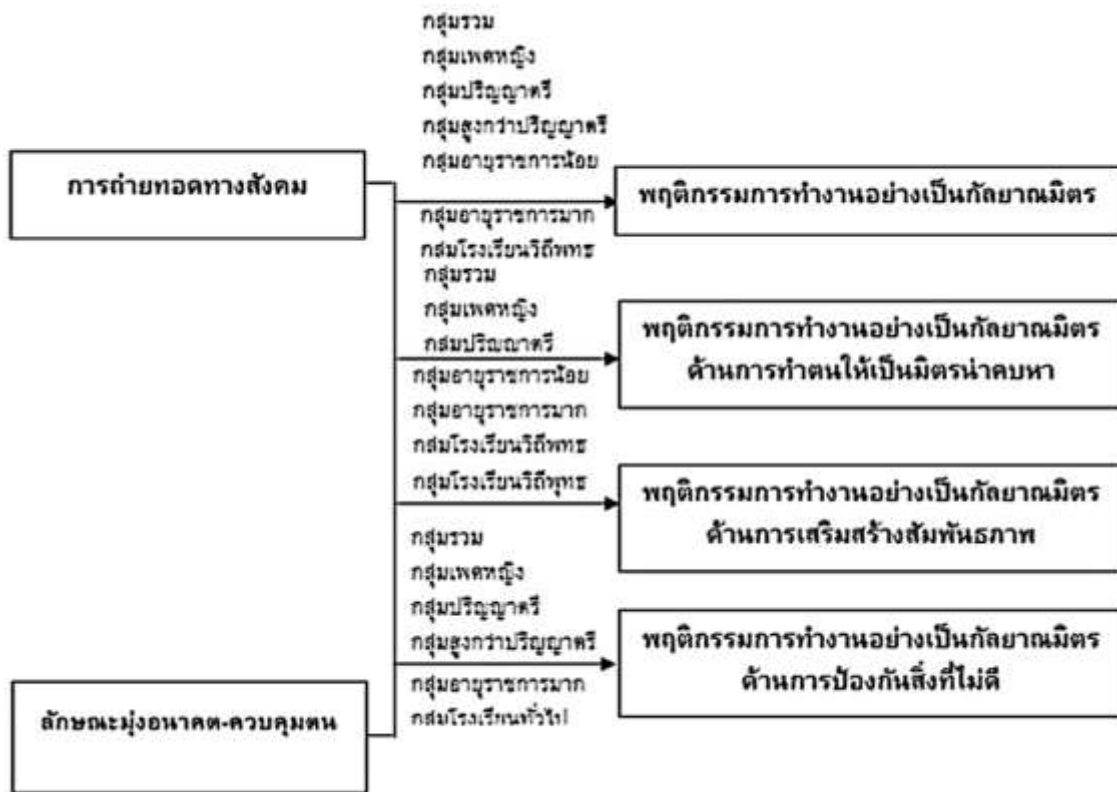
กัลยาณมิตรด้านการทำตนให้เป็นมิตรน่าคบหาแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระดังกล่าว ซึ่งพบในกลุ่มรวม และในกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเพศชาย กลุ่มเพศหญิง กลุ่มปริญญาตรี กลุ่มโรงเรียนวิถิพุทธ และกลุ่มอายุราชการน้อย ซึ่งถือว่าสนับสนุนสมมติฐานข้อ 2 บางส่วน (ภาพประกอบ 3)



ภาพประกอบ 3 ผลปฏิสัมพันธ์แบบสองทางที่สนับสนุนสมมติฐานข้อ 2

3. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง พบว่า ตัวแปรพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ การถ่ายทอดทางสังคมในการทำงาน และลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 6 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเพศหญิง กลุ่มปริญญาตรี กลุ่มสูงกว่าปริญญาตรี กลุ่มอายุราชการน้อย กลุ่มอายุราชการมาก และกลุ่มโรงเรียนวิถียุทธ สำหรับพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรด้านการทำตนให้เป็นมิตรนำคบหา พบว่า แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งสองในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเพศหญิง กลุ่ม

ปริญญาตรี กลุ่มอายุราชการน้อย กลุ่มอายุราชการมาก และกลุ่มโรงเรียนวิถียุทธ พฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรด้านการเสริมสร้างสัมพันธ์ภาพ พบว่า แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งสองเฉพาะในกลุ่มโรงเรียนวิถียุทธ ส่วนพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรด้านการป้องกันสิ่งที่ไม่ดีพบว่าแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งสองในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 6 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเพศหญิง กลุ่มปริญญาตรี กลุ่มอายุราชการน้อย กลุ่มอายุราชการมากและกลุ่มโรงเรียนทั่วไป ซึ่งถือว่าสนับสนุนสมมติฐานข้อ 3 บางส่วน (ภาพประกอบ 4)

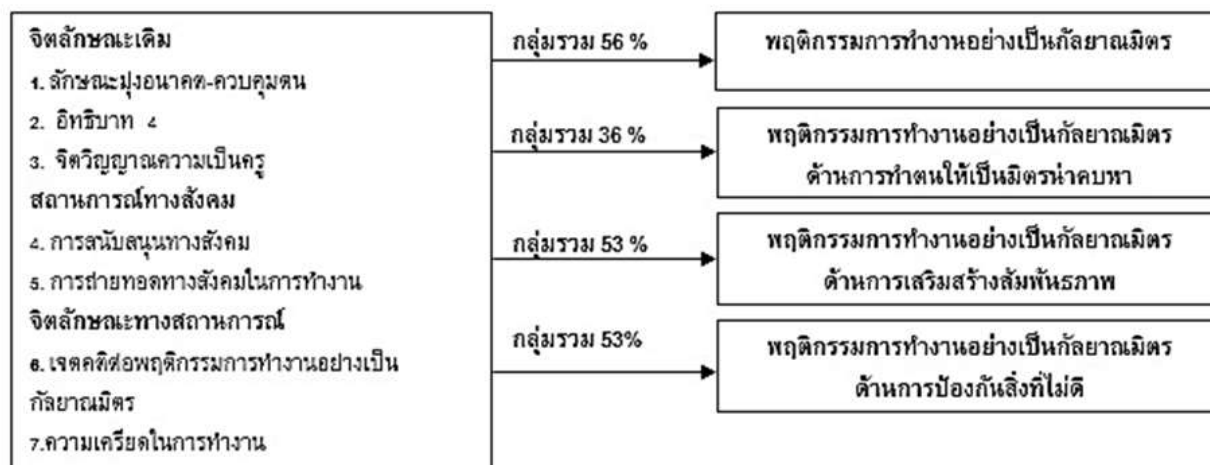


ภาพประกอบ 4 ผลปฏิสัมพันธ์แบบสองทางที่สนับสนุนสมมติฐานข้อ 3

4. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ 2 ตัว คือ การถ่ายทอดทางสังคมในการทำงานและอิทธิบาท 4 ทั้งในด้านรวมและ 3 ด้านย่อย จึงสรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์ไม่สนับสนุนสมมติฐานข้อ 4

5. ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมาตรฐาน พบว่า ตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปร ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน อิทธิบาท 4 จิตวิญญาณความเป็นครู การสนับสนุนทางสังคม การถ่ายทอดทาง

สังคมในการทำงาน เจตคติต่อพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตร และความเครียดในการทำงาน ร่วมกันทำนายพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรได้ร้อยละ 56 และทั้ง 7 ตัวแปรสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรด้านการทำตนให้เป็นมิตรนำคบหา ด้านการเสริมสร้างสัมพันธภาพ และด้านการป้องกันสิ่งที่ไม่ดีได้ร้อยละ 36, 53 และ 53 ตามลำดับ (ภาพประกอบ 5)



ภาพประกอบ 5 ผลการทำนายพฤติกรรมการทำงานอย่าง เป็นกัลยาณมิตรและด้านย่อย 3 ด้านของข้าราชการครู โดยใช้ตัวแปรชุดจิตลักษณะเดิม ตัวแปรชุดสถานการณ์ทางสังคม และตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์

6. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ ขั้นตอน พบว่า การทำนายกลุ่มจิตลักษณะเดิม ลักษณะสถานการณ์ และจิตลักษณะตามสถานการณ์ ร่วมกันสามารถทำนายพฤติกรรมอย่าง เป็นกัลยาณมิตรในด้านรวมและ 3 ด้านย่อย คือ ด้านการทำตนให้เป็นมิตรน่าคบหา ด้านการเสริมสร้างสัมพันธภาพ และด้านการป้องกันสิ่งที่ไม่ดีได้ร้อยละ

56, 36, 52 และ 53 ตามลำดับ ในกลุ่มรวม ดังแสดง ในตาราง 1 พบตัวทำนายที่สำคัญ คือ อธิปไตย ($\beta=.420$) จิตวิญญาณ ความเป็นครู ($\beta=.256$) การสนับสนุนทางสังคมในการทำงาน ($\beta=.141$) และ ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ($\beta=.135$)

ตาราง 1 ผลการทำนายพฤติกรรมการทำงานอย่าง เป็นกัลยาณมิตรในด้านรวมและด้านย่อย 3 ด้าน ด้วยตัวทำนายกลุ่มจิตลักษณะเดิม ลักษณะสถานการณ์ และจิตลักษณะตามสถานการณ์

พฤติกรรมการทำงาน อย่าง เป็นกัลยาณมิตร	ตัวทำนาย	Beta (β)	R ²
ด้านรวม	2,3,4,1	.420, .256, .141, .135	.56
ด้านการทำตนให้เป็นมิตรน่าคบหา	2,4,3,5	.395, .210, .189, -.103	.36
ด้านการเสริมสร้างสัมพันธภาพ	2,3,4,1	.376, .253, .171, .133	.52
ด้านการป้องกันสิ่งที่ไม่ดี	1,2,3	.439, .267, .189	.53

หมายเหตุ : ตัวทำนาย 7 ตัวแปร ได้แก่

- 1 หมายถึง ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน
- 2 หมายถึง อธิปไตย 4
- 3 หมายถึง จิตวิญญาณความเป็นครู
- 4 หมายถึง การสนับสนุนทางสังคมในการทำงาน
- 5 หมายถึง การถ่ายทอดทางสังคมในการทำงาน
- 6 หมายถึง เจตคติต่อพฤติกรรมการทำงานอย่าง เป็นกัลยาณมิตร
- 7 หมายถึง ความเครียดในการทำงาน

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ทราบว่าข้าราชการครูที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูงและมีลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนสูง จะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรด้านการทำตนให้เป็นมิตรนำคอบหาสูง พบในกลุ่มปริญญาตรี และกลุ่มโรงเรียนวิถีพุทธ ข้าราชการครูที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูงและมีลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนสูง จะมีพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรด้านการป้องกันสิ่งที่ไม่ดีสูง พบในกลุ่มปริญญาตรี และข้าราชการครูที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมต่ำ ถ้ามีลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนสูง จะมีพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรด้านการป้องกันสิ่งที่ไม่ดีสูง พบในกลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ผลการวิจัยในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะเดิมและสถานการณ์ทางสังคมที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรของข้าราชการครู โดยผู้ที่มีจิตลักษณะเดิมสูง แม้จะมีลักษณะสถานการณ์ทางสังคมไม่ว่าจะต่ำหรือสูง ก็จะมีพฤติกรรมอย่างเป็นกัลยาณมิตรสูงได้ ดังที่ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบปัจฉิม (2520) กล่าวว่าไว้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนซึ่งเป็นจิตลักษณะเดิมนี้มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการปฏิบัติงานอย่างมาก กล่าวคือ ถ้าแต่ละขั้นตอนของการปฏิบัติงานนั้นมีผลต่อความสำเร็จหรือความก้าวหน้าของบุคคลในอนาคต ความสำเร็จในแต่ละขั้นก็จะเป็นแรงจูงใจให้บุคคลพยายามปฏิบัติงานในขั้นต่อไปให้สำเร็จเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขั้นสุดท้าย และในขณะเดียวกัน ความล้มเหลวของการปฏิบัติงานในขั้นต้น ๆ ก็จะทำให้บุคคลไม่สามารถทำงานในขั้นต่อไปได้ นอกจากนี้ยังได้พบผลการวิจัยที่สนับสนุนความเกี่ยวข้องของสองตัวแปรนี้ในลักษณะที่เสริมกันด้วย คือ งานวิจัยของวิริตี ปานศิลา (2542) ที่ทำการศึกษาความเกี่ยวข้องของจิตลักษณะกับพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรสาธารณสุขระดับตำบลในภาคเหนือของไทย พบว่าพฤติกรรมการทำงานของราชการที่เป็นบุคลากรสาธารณสุขโดยรวม มีความเกี่ยวข้องกับการมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ยิ่งบุคลากรในกลุ่มดังกล่าวมีการ

มุ่งอนาคต-ควบคุมตนสูงขึ้น ก็ยังมีพฤติกรรมการทำงานมากขึ้นตามไปด้วย และงานวิจัยของเรวัต สดมณี (2544) ได้ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมกับพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรม ศึกษาเฉพาะกรณีกำลังพลในสายงานปลัดบัญชี พบว่ากำลังพลในสายงานปลัดบัญชีที่มีลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนสูง จะมีพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมสูงกว่ากำลังพลในสายงานปลัดบัญชีที่มีลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนต่ำ เมื่อแยกพิจารณาแต่ละหน่วยพบว่ามีผลสอดคล้องกันในทุกหน่วยงาน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ทราบว่า

1) ข้าราชการครูที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูงและมีอิทธิบาท 4 สูง 2) ข้าราชการครูที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมต่ำ ถ้ามีอิทธิบาท 4 สูง จะเป็นผู้มีพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรสูง ผลการวิจัยในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะเดิมและสถานการณ์ทางสังคมมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรของข้าราชการครู ผู้ที่มีจิตลักษณะเดิมสูง มีลักษณะสถานการณ์ทางสังคมไม่ว่าจะต่ำหรือสูง (เช่น การสนับสนุนทางสังคม) เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่น่าปรารถนามากกว่าผู้ที่มีจิตลักษณะเดิมและสถานการณ์ทางสังคมในลักษณะอื่น ๆ ผลการวิจัยในส่วนนี้พบว่า ตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้บางส่วน งานวิจัยที่สนับสนุนจากการศึกษาเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม เช่นงานวิจัยของรุ่งทิพย์ สมานรักษ์ (2536) ที่ศึกษาการสนับสนุนทางสังคมกับความพึงพอใจในการทำงานของครู พบว่า ครูที่มีการสนับสนุนทางสังคมสูงจะมีความรู้สึกต่องานตามสภาพความเป็นจริงสูงกว่าครูที่มีการสนับสนุนทางสังคมต่ำ งานวิจัยของ ศิราภรณ์ สุขศิลป์เลิศ (2550) พบว่าครูที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากผู้บริหารสูง มีความสามารถในการเป็นครูยุคปฏิรูปการศึกษา มากกว่าครูที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากผู้บริหารต่ำ และงานวิจัยที่สนับสนุนจากการศึกษาอิทธิบาท 4 เช่นงานวิจัยของ สุวดี แยมเมสร (2547) ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการสอนของครูตามแนวปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ พบว่าครูที่มีอิทธิบาท 4 มาก จะมีพฤติกรรมการสอนตาม

แนวปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติสูงกว่าครูที่มีอิทธิบาท 4 น้อย โดยพบผลในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ อ้อมเดือน สดมณี และคณะ (2549) ที่ศึกษาปัจจัยด้านจิตสังคมและความสุขใจที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานของครูในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พบว่า ครูที่มีอิทธิบาท 4 สูง มีพฤติกรรมการทำงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาดีกว่าครูที่มีอิทธิบาท 4 ต่ำ นอกจากนี้ยังพบผลที่น่าสนใจ คือ พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งสองคือ การสนับสนุนทางสังคมและอิทธิบาท 4 ทั้งในด้านรวมและด้านการทำตนให้เป็นมิตรน่าคบในกลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มเพศชายและกลุ่มโรงเรียนวิถิพุทธ โดยพบผลไปในทิศทางเดียวกัน คือ ข้าราชการครูที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูงและมีอิทธิบาท 4 สูง จะเป็นผู้มีพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรทั้งในด้านรวมและด้านย่อย มากกว่าข้าราชการครูที่มีลักษณะอื่น ๆ ผลในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่าข้าราชการครูที่ทำการสอนในโรงเรียนวิถิพุทธที่มีลักษณะทางสถานการณ์ทางสังคมสูงและลักษณะทางจิตสูงจะเป็นผู้มีพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรมากกว่าผู้ที่มีลักษณะทางสถานการณ์ในการทำงานและลักษณะทางจิตในลักษณะอื่น ๆ

3. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า

1) ข้าราชการครูที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมสูงและมีลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนสูง 2) ข้าราชการครูที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมต่ำ ถ้ามีลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนสูง จะเป็นผู้มีพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรสูง ผลการวิจัยในส่วนนี้พบว่าตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้บางส่วน งานวิจัยที่สนับสนุนการถ่ายทอดทางสังคมในการทำงาน เช่น งานวิจัยของสมศักดิ์ สีดากุลฤทธิ์ (2545) ศึกษาปัจจัยการถ่ายทอดทางสังคมเชิงวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อเอกลักษณ์วิชาชีพและพฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทครูแนะแนว พบว่า ผลการถ่ายทอดทางสังคมเชิงวิชาชีพครูส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อเอกลักษณ์วิชาชีพครูและพฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทครูแนะแนวซึ่งได้รับประสบการณ์การถ่ายทอดทางสังคมเชิงวิชาชีพครูในระหว่างศึกษาในสถาบันฝึกหัดครูและประสบการณ์ทำงานในโรงเรียน ในงานวิจัยของ

จุฑารัตน์ กิตติเชมากร (2553) ที่ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานและด้านความร่วมมือของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า การถ่ายทอดทางสังคมเป็น ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทั้งสองด้านงานวิจัยที่สนับสนุนการศึกษาลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน เช่น งานวิจัยของเรวัต สดมณี (2544) ได้ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมกับพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมศึกษาเฉพาะกรณีกำลังพลในสายงานปลัดบัญชี พบว่า กำลังพลในสายงานปลัดบัญชี (กลุ่มรวม) ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูง จะมีพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมสูงกว่ากำลังพลในสายงานปลัดบัญชี (กลุ่มรวม) ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมต่ำ นอกจากนี้ยังพบผลที่น่าสนใจ คือ พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งสองคือ การถ่ายทอดทางสังคมและมีลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนในด้านรวมและด้านย่อยทุกด้านในกลุ่มโรงเรียนวิถิพุทธ มีค่าการทำนายโอกาสที่จะเกิดความแปรปรวนในพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตร ด้านรวมและด้านย่อยทุกด้าน ผลในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่า ประเภทโรงเรียนอาจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรของข้าราชการครูด้วย

4. ตัวแปรต่าง ๆ สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรของข้าราชการครูได้ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยตัวแปรที่สำคัญที่สามารถทำนายพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตร คือ อิทธิบาท 4 จิตวิญญาณความเป็นครู การสนับสนุนทางสังคมในการทำงาน และลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนสอดคล้องกับงานวิจัยของปริญา ฦ วันจันทร์ (2539) ศึกษาผลของหลักอิทธิบาท 4 ที่มีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของครู พบว่าความเชื่อทางพุทธ การปฏิบัติทางพุทธ อิทธิบาท 4 เจตคติต่อวิชาชีพครู ความเชื่ออำนาจภายในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ร่วมกันทำนายพฤติกรรมการสอนในการทำงานของครู งานวิจัยของกนิษฐา ตันทพันธ์ (2541) ศึกษาลักษณะทางจิตสังคมและลักษณะทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการให้การพยาบาลตามบทบาทวิชาชีพ

พบว่า เอกลักษณะบทบาทเชิงวิชาชีพ ปฏิสังสรรค์ ถ่ายทอดเชิงวิชาชีพ อิทธิบาท 4 สามารถร่วมกัน พยากรณ์พฤติกรรมการทำงานให้การพยาบาลได้ร้อยละ 22.08 งานวิจัยของ สุวดี แยมเกสร (2547) พบว่า ความสุขใจ การยอมรับนวัตกรรม อิทธิบาท 4 สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการสอนของครูตาม แนวปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติในกลุ่มรวมทำนายได้ ร้อยละ ซึ่งสอดคล้องกับ อ้อมเดือน สดมณี และคณะ (2549) ศึกษาปัจจัยด้านจิตสังคมและความสุขใจที่ เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานของครูในระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พบว่าอิทธิบาท 4 เป็น ตัวแปรที่สำคัญเป็นอันดับสองที่สามารถทำนาย พฤติกรรมการทำงานของครูตามแนวทางการปฏิรูป การศึกษาทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 14 กลุ่มจาก 19 กลุ่ม แต่เป็นตัวแปรอันดับหนึ่งที่สามารถทำนาย พฤติกรรมการทำงานของครูตามแนวทางการปฏิรูป การศึกษาในกลุ่มครูที่มีการศึกษต่ำกว่าปริญญาตรี งานวิจัยของ เรวัต สดมณี (2544) ที่ศึกษาปัจจัยทาง จิตสังคมกับพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรม ศึกษาเฉพาะกรณีกำลังพลในสายงานปลัดบัญชี พบว่า ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมร่วมกับวิถีชีวิตทางพุทธ ทัศนคติต่อพฤติกรรมการทำงาน และลักษณะมุ่ง อนาคตสามารถทำนายพฤติกรรมการทำงานอย่างมี จริยธรรมของกำลังพลในสายงานปลัดบัญชีได้ถึงร้อย ละ 71.20 สอดคล้องกับ ศุภวดี บุญญวงค์ และคณะ (2552) ที่ศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและผลของพฤติกรรมครู ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้าง คุณลักษณะที่พึงประสงค์พบว่า การสนับสนุนทาง สังคมเป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับ 2 เมื่อร่วมกับชุดตัว แปรสถานการณ์รวม 3 ตัวแปร สามารถทำนาย พฤติกรรมการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ร้อย ละ 19.7 ในกลุ่มรวม

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. ข้าราชการที่ควรได้รับการส่งเสริมและ กระตุ้นให้มีพฤติกรรมการทำงานอย่าง เป็น กัลยาณมิตรเป็นลำดับต้น ๆ ได้แก่ ข้าราชการที่อยู่ใน สถานการณ์ในการทำงานเช่นการสนับสนุนทางสังคม และการถ่ายทอดทางสังคมในการทำงานที่ค่อนข้าง

น้อย และมีลักษณะทางจิตเช่น ลักษณะมุ่งอนาคต- ควบคุมตน และอิทธิบาท 4 ค่อนข้างต่ำ มักจะเป็นผู้มี พฤติกรรมการทำงานอย่าง เป็นกัลยาณมิตรน้อยกว่า ข้าราชการที่มีลักษณะอื่น ๆ

2. ในข้าราชการครูที่มีอายุราชการน้อยพบว่า หากได้รับการสนับสนุนทางด้านสังคมต่ำ แต่มี อิทธิบาท 4 สูงจะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการทำงานอย่าง เป็นกัลยาณมิตรมากกว่าลักษณะอื่น ๆ ซึ่งหมายถึง การสนับสนุนให้ข้าราชการในกลุ่มนี้ได้รับการอบรม ทางด้านจิตลักษณะ อันประกอบด้วยหลักธรรมที่ นำไปสู่ความสำเร็จ 4 ประการอันได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ส่งเสริมการอบรมในข้าราชการครูที่ บรรลุใหม่ และจัดกิจกรรมการเข้าวัด เพื่อประกอบ ศาสนกิจต่าง ๆ เพื่อให้ได้ซึมซับหลักธรรมตามคำสั่ง สอน ที่สามารถพัฒนาจิตใจ นอกจากนี้ยังพบผลที่ น่าสนใจในกลุ่มโรงเรียนวิถิพุทธ มีความแปรปรวนใน พฤติกรรมการทำงานอย่าง เป็นกัลยาณมิตรทั้งด้าน รวมและด้านย่อย ผลในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่าใน โรงเรียนวิถิพุทธซึ่งส่งเสริมให้ข้าราชการครูได้รับรู้ถึง แหล่งบุคคลที่จะให้ความช่วยเหลือด้านอารมณ์ หรือ ส่งเสริมให้คนในองค์กรได้แสดงความรัก ความเห็นใจ และความเอื้ออาทร เห็นคุณค่า และได้ยอมรับว่าเป็น ส่วนหนึ่งขององค์กร และยังเป็นโรงเรียนที่นำ หลักธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนซึ่งสอดคล้อง กับการพัฒนาลักษณะทางจิตของข้าราชการครู ประเภทโรงเรียนดังกล่าวเป็นต้นแบบในการทำวิจัย จัดการประชุมสัมมนาศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนามากยิ่งขึ้น

3. จากการวิจัยพบว่าตัวทำนายที่สำคัญที่เข้า สมการเป็นอันดับ 1 และ 2 ในการทำนายพฤติกรรม การทำงานอย่าง เป็นกัลยาณมิตรทั้งด้านรวมและด้าน ย่อยทั้ง 3 ด้าน คือ อิทธิบาท 4 และ จิตวิญญาณ ความเป็นครู เนื่องด้วยอิทธิบาท 4 เป็นองค์ธรรมเด่น ที่ตรงกับลักษณะนิสัยของแต่ละบุคคล องค์ธรรมที่เด่น จะปลูกเร้าองค์ธรรมด้านอื่น ๆ ให้เกิดขึ้น หลักอิทธิ บาท 4 จะโน้มนำให้บุคคลประสบผลสำเร็จ จึงเป็น ปัจจัยที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวครู เช่นเดียวกันกับ ปาเจคค์และเบลส์ (Pajak & Blaise, 1989) ที่กล่าว ว่า จิตวิญญาณครูจะทำให้ครูประกอบอาชีพครูได้

อย่างมีประสิทธิภาพ และครูที่มีจิตวิญญาณมักจะมี ความเป็นมิตร ดูแลเอาใจใส่ เข้าใจ ยอมรับและอดทน ต่อนักเรียนของตน ดังนั้นผู้บริหารการศึกษาหรือ สถานศึกษาที่ผลิตบุคลากรทางการศึกษาควร เสริมสร้างให้ครูได้เข้าใจถึงหลักธรรม “อิทธิบาท 4” และจิตวิญญาณความเป็นครูเพื่อให้ข้าราชการมี พฤติกรรมอย่างเป็นกัลยาณมิตร โดยการจัดกิจกรรม ฝึกอบรม สร้างโปรแกรมฝึกอบรมหรือฝึกปฏิบัติ เป็น ต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. การออกแบบการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิง คุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมการทำงาน อย่างเป็นกัลยาณมิตร และคุณลักษณะที่สำคัญของ พฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตร เจื่อนไข ของการมีพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตร โดยอาจทำในกลุ่มย่อยในโรงเรียนวิถีพุทธ

2. นำข้อค้นพบที่สำคัญโดยเฉพาะผลการ วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนที่พบว่า ตัว แปรที่ถูกคัดเลือกเข้าสู่สมการทำนายพฤติกรรม การทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตร เป็นอันดับแรกสูงสุดมี 3 ตัวคล้ายคลึงกัน ได้แก่ อิทธิบาท 4 การสนับสนุนทาง สังคม และจิตวิญญาณความเป็นครู จากผลดังกล่าวจึง ควรนำมาผลิตเป็นแนวทางการทำงานอย่างเป็น กัลยาณมิตรของข้าราชการครู โดยใช้เนื้อหาจาก ความสำคัญและความหมายของทั้ง 3 ตัวแปร รวมถึง การส่งเสริมการดำเนินการในโรงเรียนวิถีพุทธ หรือ การส่งเสริมการฝึกอบรมในแนวพระพุทธศาสนา สำหรับข้าราชการครูบรรจุใหม่และข้าราชการครู อื่น ๆ ต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ

เอกสารอ้างอิง

กนิษฐา ตัณฑพันธ์. (2541). *ลักษณะทางจิตสังคมและ ลักษณะทางพุทธที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การให้การพยาบาลตามบทบาทเชิงวิชาชีพ*. ปริญญาโท วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรม ศาสตร์ประยุกต์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กองการวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ. (2542).

การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาเด็กด้าน การช่วยเหลือผู้อื่นเสียสละ มุ่งมั่นพัฒนา.

เอกสารรายงานการวิจัยทางการศึกษาอันดับ ที่ 225/2542). กรุงเทพฯ :

กระทรวงศึกษาธิการ.

จุฑารัตน์ กิตติเชษมากร. (2553). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่ เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานด้านความ รับผิดชอบในการปฏิบัติงานและด้านการมี ส่วนร่วมของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.

ปริญญาโท วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรม ศาสตร์ประยุกต์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ฉัตรชัย เสนสาย. (2554). *อิทธิพลของกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการความเชื่อในกุศลกรรมบถ10 และปัจจัยทางจิตที่มีต่อพฤติกรรมที่พึง ประสงค์ของนักเรียน*. ปริญญาโท วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์).

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ โรฒ.

ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2541). *รูปแบบปฏิสัมพันธ์ นิยม (Interaction Model) เพื่อการวิจัย สาเหตุของพฤติกรรมและการพัฒนา พฤติกรรมมนุษย์*. *วารสารทันตภิบาล*, 10(2).

ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉนิก. (2520). *จริยธรรมของเยาวชนไทย. รายงาน วิจัย ฉบับที่ 21*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัย พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ.

ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2538). *ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ การวิจัยและการพัฒนาบุคคล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

- ปริญญา ณ วันจันทร์. (2539). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างลักษณะทางพุทธศาสนา ลักษณะทางจิตและผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของครูและพยาบาล. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิตา ศรีสร้อย. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างกัลยาณมิตรธรรมของครู กับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลนคร เขต 3. ปรินญาณิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เพชรวรรณ ครุฑนาค. (2542). ความคาดหวังเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมสำหรับบิดามารดา ครู และผู้ใหญ่ทั่วไปในทัศนคติของผู้ปกครอง และนักเรียนโรงเรียนราชวินิตมัธยม กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรตณณ เพชรวิวรรณ์. (2545). การศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่นักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ ค.ม. (ประถมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งทิพย์ สมารักษ์. (2536). ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะชีวสังคมและจิตวิทยากับความพึงพอใจในการทำงานของครูประถมศึกษาที่สอนอยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกันในจังหวัดสุรินทร์. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เรวัต สดมณี. (2544). ปัจจัยทางจิตสังคมกับพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมศึกษากรณีกำลังพลในสายงานปลัดบัญชี. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- วิรัตน์ ปานศิลา. (2542). การถ่ายทอดทางสังคมในการทำงานจิตลักษณะและการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรสาธารณสุขระดับตำบลในภาคเหนือของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริภรณ์ สุขสีลล้าเลิศ. (2550). คุณลักษณะความทันสมัยและการสนับสนุนทางสังคมที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเป็นครูยุคปฏิรูปการศึกษาระดับมัธยมศึกษา. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2547). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : อุษาการพิมพ์.
- ศุภวดี บุญญวงค์ และคณะ. (2552). ปัจจัยเชิงเหตุและผลของพฤติกรรมครูในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์. รายงานการวิจัย ทนุสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สมศักดิ์ สีตากลุฑฤทธิ์. (2545). ปัจจัยการถ่ายทอดทางสังคมเชิงวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อเอกลักษณ์วิชาชีพ และพฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของครูแนะแนว. ปรินญาณิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักวิจัยสวนดุสิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. (2556, มีนาคม). 8ความเชื่อมั่นครูไทย ปี 2556. สืบค้นจาก http://suandusitpoll.dusit.ac.th/UPLOAD_FILES/POLL/2557/25571389763071.pdf

- สุนน อมรวิวัฒน์. (2530). *การสอนโดยสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์.
- สุวดี แยมเกสร. (2547). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการสอนของตามแนวปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ*. ปรินญานินพนธ์ วท.ม.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อมรวิรัช นาคทรพรพ. (2540). *ความฝันของแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตะวันออก.
- อ้อมเดือน สดมณีและคณะ. (2549). *ปัจจัยด้านจิตสังคมและความสุขใจที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานของครูในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา*. รายงานการวิจัยฉบับที่ 106. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Magnusson, D., & Endler, N. S. (1977, April). *Personality at the Crossroad: Current Issues in Intersectional Psychology*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associated Publishers.
- Pajak, E., & Blaise, J. (1989). The impact of teacher's personal lives on professional role enactment: A qualitative analysis. *American Educational Research Journal*, 26 (2), 283-310.